קלז: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

אבל פריש או רמון לא. פירש בקונטרס לא גרסינן לה ויש לפרש בדוחק דוקא דכי יש לנותן אחרוג מלבד אותו שנטל מקבל מתנה ואינו מקפיד אם יאכל הלה את האתרוג אבל אי לית ליה לנותן אלא פרש או רמון לא יצא דמסתמא יקפיד אם יאכל הלה את האתרוג ודומק: **לא** החזירו **לא יצא**. וא"ת אמאי לא יצא אפילו כי כפליה לתנאי והא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד ואין זה כתנאי בני גד וכני ראובן כדאמרינן במי שאחזו (גיטין דף עה. ושם) ה"ז גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שהנייר שלי מגורשת ופריך מאי שנא ריש ומאי שנא סיפא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ולכך התנאי בטל ומגורשת ופריך רב אדא בר אהבה טעמא דהוי מעשה קודם לתנאי הא לא הכי לא מכדי כל תנאי גמרינן מתנאי בני גד וכני ראובן מה התם לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד כי אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ומיהו יש לומר דרבא דהכא סבר דלא בעינן תנאי (ו) ומעשה בדבר אחד דהא התם נמי לא בעי אי נמי רב אדא ס"ל דכל האומר על מנת לא כאומר מעכשיו דמי ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד ולא חשיב תנאי אבל רבא סבר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ויכולים המעשה והתנאי להתקיים ומגורשת מיד ואחר כך תקיים התנאי אי נמי התם כרבי מאיר והכא כרבנן (ז):

כאן

ורבי יוחנן אמר לא קנה אמר רבי אבא בר ממל ולא פליגי כאן

אי מיפק לא נפיק ביה למאי יהביה ניהליה אלא מיפק דכולי עלמא לא פליגי דנפיק ביה (ח) מכרה או אכלה באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל אמר רבה בר רב הונא א האחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית נטלו אחד מהן ויצא בו אם יכול לאוכלו יצא ואם לאו לא יצא ב ודוקא דאיכא אתרוג לכל חד וחד (ט) אבל פריש או רמון לא (י) אמר רבא ג אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא קא משמע לן ד דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ההיא איתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי בר אביי כל אימת דהוה אזלא למיגזריה הוה קפיד עילוה אקנייתיה ניהליה כל שני חייו אזל איהו אקנייה ניהליה לבנו קטן אמר רב הונא בריה דרב יהושע ה משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מוליאתא ו אפילו רשב"ג לא קאמר אלא לאחר אבל לעצמו לא אמר רבא אמר רב נחמן שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי ז הקדישו והחזירו ה"ז מוקדש ומוחזר אמר ליה רבא לרב נחמן מאי אהדריה (ז) אמר ליה ומאי חסריה אלא אמר רב אשי ח חזינן אי אמר ליה על מנת שתחזירהו הא אהדריה אי א"ל על מנת שתחזירהו לי מידי דחזי ליה קאמר ליה (י) אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן קנה ואפילו עומד וצווח ורבי יוחנן אמר לא קנה אמר רבי אבא בר ממל ולא פליגי כאן

דאי מיפק לא נפיק. דאשון לרבי למאי יהביה ניהליה שהרי אין בו פירות אחרות והנוף אינו יכול למכור ולאכול ולא נימא לראשון אלא לקיים בו מצות נטילה ולכם (ויקרא כג) קרינן ביה דאין לשני כח בו כל זמן שראוי לזה הראשון לנאת בו דהא אחריך קאמר ולא דמי לאתרוג השותפין שאין יוצא בו כדלקמן דהתם כולהו מיהא הוו שותפין ביחד אבל הכא אינו משועבד לשני כלל כל ימי חיי הראשון: (ד) **מכרה או שאכלה.** דלרבי צריך לנאת דמי אתרוג לשני ולרבן שמעון אין לשני אלא מה ששייר ראשון ולאשמועינן אמאי דכי היכי דפליגי בקרקעות פליגי באתרוג דלרבי יורד הראשון ומוכרו לנאת בו דלפירי יהביה ניהליה והיינו פירותיו ולרבן שמעון אין לו לכתחלה אלא אכילת פירות דהיינו לנאת בו ואם מכר (ה) מכור ומשום דסד"א מכור ד) דאפי' רבי מודה לגופו יהביה לראשון דהא ליכא פירות קא משמע לן דלינטלו ולנאת בו היינו פירות שנתן לראשון והנוף נתן לשני: **שקנו אחרוג.** ירשו מאביהן או נקחו במעות ירושת אביהן בתפוסת הבית כל זמן שלא חלקו ונטלו אחד מן האחין אלא דעת חבירו ויצא בו רואין אם אין האחין מקפידין זה על זה ויכול לאכלו אלא רשותם כגון שיש אתרוגים הרבה בתפוסת הבית או שימצאו הרבה אתרוגים בעיר או שכבר יצאו ואין צריכין לו עוד: **יצא.** דקרינא ביה לכם שהרי טולו שלו הוא: **ואם לאו לא יצא.** דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם משלכם שיהא טולו שלו ולא שמקצתו שלו. דאע"ג דדרשינן בשחיטת חולין בפ' ראשית הגז (דף קלה: קלו.) בגדיהם ה) עריסותיכם ו) תרומותיכם ז) לרבות טלית של שותפין ועיסת השותפין ותבואת השותפין שחייבין בלילת ובחלה ובתרומה ה"ה

נמי אי הוה כתיב הכא פרי עץ הדרכם אפי' של שותפות אבל כיון דכתיב לכם צריך שיהא טולו שלו והאי דלא כתיב ולקחת לך היינו למדרש מיעיה שהתם לקיחה לכל אחד ואחד כדדרשינן במס' סוכה (דף מא:) ובתורת כהנים (אמור פרק טז). ומנהג שלנו שנהגו לברך כל הקהל בתאנה אחד דעתנו מסכמת לתת כל אחד בתמנה את חלקו לחבירו כדאמרינן גבי רבן גמליאל וכ' יהושע במסכת סוכה (שם) ואע"ג דלא פרים כמאן דפרים דמי דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דלהכי מיהא דעת כל הקהל שזה שינתן לכל אחד עד שיכרך עליו ואח"כ יחזיר והני מילי ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני אמרי' ממוך שיצא בשאול יוצא בגזול. ומה שכתוב בספרים ודוקא אתרוג אבל פרים ורמון לא אריכות פירוש של שוטים הוא ואינו מן הגמרא כן נראה בעיני וכסר: **החזירו יצא.** איגלאי מילתא למפרע דהויא מתנה מעיקרא שהרי קיים עתה תנאי שהמתנה היתה תלויה בתנאי ונתקיים: **ואם לאו.** אלא מכרו או אכלו לא יצא דאיגלאי מילתא דלא הויא מתנה. ואע"ג דלגבי גיטין קי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול כדאמר בפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשביב מרע כו' הני מילי לענין גיטין וקידושין הוא דבעינן תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא דילפינן מתנאי בני גד וכני ראובן מיהא לגבי דיני ממונות לא בעינן תנאי כפול אלא גלוי דעתא בעלמא וכיון דאמר ע"מ שתחזירהו לי ואע"ג דלא כפליה למימר ואם לא תחזירהו לא תהא מתנה אפ"ה לא הוי מתנה אח"כ נתקיים התנאי דהא אפילו היכא דלא פירש כלום ואיכא למימר דאומדן דעתא אחזינן כתר אומדן דעתא בפירקין לענין גבי דיעים הרבה כגון הכותב נכסיו לאשתו (דף קלה:) ולקמן בפרק מי שמת (דף קמח:) גבי שביב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וגבי מי שאמר שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו דלתר בפרק מי שמת (לקמן דף קמ:) דלא הויא מתנה: **אקנייתיה ניהליה כל ימי חייו.** דרב ביבי ואחריו יחזור לה ולירושיה: **אקנייה לבנו קטן.** כרבן שמעון דאמר אין לשני אלא מה ששייר ראשון. ואע"ג דרבן שמעון לכתחלה אסר הני מילי כשאמר לו נותן אחריך לפלוני דבעינן ה) שישתייר לאותו פלוני אחריו קצת אבל הך איתתא כיון דיהבה ליה לגמרי כל ימי חייו ולא פירשה לו לתת אחריו לאדם אחר אלא לעצמו נקורת רומו של רב ביבי נתכוונה ואפי' ליתנו לכתחלה לכל מי שירצה והאי דאקני לבנו קטן היינו כדי שלא תוכל האשה לחזור ולקנות ממנו מ"מ לפי שסמוך על שלחנו ויאכל רב ביבי הפירות תחת מזונות בנו. ונראה בעיני דלא גרס לבנו קטן אלא לבנו גרידא וכן כתב בפירושי ר"ח ואגב שיטפא דכתב הכי בגמרא כשאר מקומות כתבו נמי אף בכאן: **ממולאי.** כדאמר בר"ה (דף יח. ע"ש) רבא ואביי מדבית עלי קאמו ועל שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי כדאמר בברכות דבר בתחלת פרשה ג"ע ואברהם זקן עטרת תפארת שיבה וגו' (משלי טז) ר"מ אזל לממלא ראה אותם שחורי ראש אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה (ש"א ב) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים אמרו רבי התפלל עליו אמר להם לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לזקנה כו' וה"ג אמר בר"ה (שם) אם יתכבד עון בית עלי בזבח ומנחה (ש"א ג) בזבח ומנחה הוא דאין מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמ"ח: **אמריתו מילי מוליאתא.** דברים כרותים שאין בהם ממש לשון ימל קנירו (שיר יח) מ"ל כגון מוליא במוליא בחוקת הכתיב (לעיל דף נד.) גבשושיות כלומר דברים בעלי מומין. ועל שם מקומם מגדפם דכתיב בתי אכזיב לאכזב ועקרון תעקר (מיכה א): **אפי' רבן שמעון לא קאמר.** דמה שמכר ראשון הוי מכור אלא כשאמר נכסי לך ואחריך לאחר אבל כשאמר ואחריך לעצמי כי הך איתתא דלא אקנייתיה לך אלא לימי חייך ורואה היא שאחריך יחזור לה אפילו רשב"ג מודה דלא אקנייה לך אלא פירות ומאי דאקנית לברך לא אהני מידי אלא לפירות כל ימי חייך: **אמר רבא אמר רב נחמן שור זה כו'.** נראה בעיני דמקמי הא עובדא דרב ביבי גרס לה דדמיא להך דאמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי שור זה נתון לך במתנה עד זמן פלוני לעשות בו מלאכתך: **על מנת שתחזירהו לי.** אחר הזמן: **הרי זה מוקדש ומוחזר.** כלומר הרי זה מוקדש שהרי מוחזר הוא ונתקיים התנאי דאיגלאי מילתא דהויא מתנה למפרע. ונראה בעיני דאם מת בתוך הזמן דפטור מלשלם דלא הוה שואל להתחייב באונסין ואף לא שומר להתחייב בגניבה ואבידה אלא מקבל מתנה הוא ולא נתחייב אלא בפשיעה: **מאי אהדריה.** ע"מ שתחזירהו לי קאמר ליה שיהא חזרתו לעצמו אבל כיון שהקדישו אין זו כי אם חזרה להקדש: ה"ג **הכותב נכסיו לאחר.** ולא גרס כל: **קנה ואפי' עומד וצווח.** איני חפץ במתנה זו וטעמא מפרש לקמיה:

כאן

עין משפט נר מצוה

קנו א ב מיי' פ"ח מהל' גזלה הלכה יא ועי' כמ"מ סמג עשין מד טוש"ע חו"מ סי' תרנח סעיף ח:
קנח ג מיי' שם הלי' י טוש"ע שם סעיף ד וסעיף ה:
קנט ד מיי' שם פ"ג הלי' זכיה ומתנה הלי"ט סמג שם וסי' פב טוש"ע שם ושו"ע חו"מ סי' רמז סעיף ו:
קס ה מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה י ועי' בהגהות ומ"מ סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ד:
קסא ו מיי' שם פ"ג הלכה י סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ז:
קסב ז מיי' שם פ"ט הלכה יג סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רמה סי':

רבינו גרשום

למאי יהביה נהליה אלא למיפק ביה. ולהכי חשיב שלו דנפיק ביה והדר ביה לאחריך אלא אי דמי מחלוקת להא דמי. מכרו ראשון או אכלו. להאי אתרוג: באנו למחלוקת רבי ורשב"ג דר' דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי. סבירא ליה דלא הקנה לו אלא הפירות לברכה והואיל שמכר הגוף השני מוציא מיד הלקוחות. ואם אכלו משלם ליה. ר' שמעון בן גמליאל סבר דאכלו או מכרו אין לשני כלום דקנין פירות כקנין הגוף דמי ומצי מזבין; בתפוסת הבית. דמסגן של אביהן קודם שנחלקו. נטלו אחד מ' יכול ליקח לו אתרוג בזה יצא דדידיה הוא: ואם לאו לא יצא. משום דלולב הגזול הוי ספול: ודוקא. אם נשתיירו שם כדי לקנות אתרוג לכל אחד. אבל אם אין שם אלא כדי לקנות פריש או רמון לכל אחד ואחד לא יצא: והחזירו יצא. לפי שקיים התנאי ולא הוי גזל: למיגזרא. מידי דקל: הוי קא קפיד עליה. אמר לה דרשית עלוי הזרעים שלי את דורסה: אקנייתה נהליה כל שנותיו דרב ביבי. אקנייה לבן קטן. משום דקטן קונה ואינו מקנה כדי שלא יוציאנה אדם מידו לא במתנה ולא במכר עד שיגדיל כדי שתהא תחת ידו עד זמן גרוטה. משמע משום דסבר רב ביבי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אין לשני כלום אלא מה ששייר ראשון והא אתא גופא דאקנייתיה לפירא דיקלא או לקצרן ממנה עניים לדי ביבי כל ימי חייו איקנא ליה ואחריו של רב ביבי תחזור לידה דקל שלה וקרם רב ביבי עד שהוא בחיים והקנהו לבניו להוציאו מידה: אמר ליה רב [הונא בריי דר"י] משום דאתו ממולאי. מבית עלי: אמריתו מילי מוליאתא. מקרצצו ומקולקלו. ואפי' רשב"ג לא אמר דאם קדם ראשון ומכר מכור אלא להיכא דאמר לו הנותן ואחריך כו' לי לעצמי כמו זו האשה שלא נתן אלא לימי חייו ומשמע דאחרי' תחזור דקל שלו לעצמה מי

ה) נראה דל"ל נטלו אחד. אם יטול ליקח כאתרוג אלא יצא דמסיים ואחריך ולאחר לפלוני אחר לי הנתון לאחריך לי לעצמי כמו זו האשה שלא נתנה לו אלא וכו'.

מסורת הש"ס

א) קדושין ו: פוסק מת. ב) עירובין כה: כ"מ קט. לקמן קנא. יבמות עה: עו. כתובות פה. ג) כתובות כד. נעיין לב. ד) [רש"ל מתי'], ה) [המלבר טוו], ו) [שם], ז) [שם יח תרומתכם], ח) [דבר. רש"ש], ט) [וש"ש תוס' פוסק מת: ד"ה הלך ותוס' קדושין ו: ד"ה לא תף מנו: ד"ה דבריה ותוס' ניעין עה: ד"ה דמגלי].

הגהות הב"ח

(א) גב' מכרו מ' אבלו כתנו למתלוקת: (ב) שם אתרוג לכל חד וחד אמר רבא כל"ל ותיובתא לגל פרים מ' רמון לא נמתק: (ג) שם מאי אהדריה (אמר ליה ומאי חסריה) מל"מ וי"ש ס"ל אינו: (ד) רש"ב"ם ד"ה מכרו מ' אבלו יכו' ומוכרו לנאת בו לגפרי יהביה: ג"כ כלומר אבל נוסו אינו מכור: (ה) בא"ד ואם מכר נוסו מכור ומשום דסד"א נוסו מכור לד"ה דאפילו רבי מודה: (ו) תוס' ד"ה לא וכו' סבר דלא כעין תנאי בדבר אחד ומעשה:

מוסף רש"י

החזירו יצא. דמתנה על מנת להחזיר מתנה היא והכי שהחזירו לו, אבל אם לא החזירו אגלאי מלתא דמעיקרא נאמל היה כילי (מוכה מא:) דיהוה ליה נזל למסרב (קדושין ו:), משום דאתו ממולאי. מקולטנים מבית עלי, דאמרי אחוה דרב ביבי בריה דרב יהושע (שרובין בה:) לו: ממשפחה אמאלגה, מבית עלי, דאמרינן בפ"ק דב"ק (יח.) אבי ורבה מדבית עלי קאמו (רבמות עו: ועי' רש"ב"ם דקמן קנא.) שם כריאמי ימים, ולי נראה ממולאי נגנוגים, בעלי מומין שאין מין כשאר בני אדם, לשון שקל מולא ושדא נגלא (בכורות מה.) לו: שביב ממשפחה בגלא דגלים (שרובין בה:) לו: דברים נגנוגים לשון מולא כמולא, במ"ר (ו:) גבשושיות (ב"מ קט.) כעלי מומין שאין בהן תמם (לקמן קנא.).

רבינו גרשום (המשך)

אמר ר' שמעון בן גמליאל דמצי זבין והאי דרב ביבי לגפרי אלא בחייו בלבד: הרי זה מוקדש ומוחזר. דאע"ג דמוקדש הוי מוחזר דאין חייב להחזיר לו אחר: מאי אהדריה. הא אמרו עליו בהנאה: אמר ליה ומאי חסריה. שור נתן לו שור חזר לו ולעולם מוקדש ומוחזר הוא: א"ל ע"מ שתחזירהו לי מידי דחזי ליה קאמר ליה. והאי לאו ראוי לו שמוקדש הוא וחייב להעמיד לו אחר: דר' יוחנן אמר לא קנה. הואיל שאינו רוצה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com